

DET KLONED E MENNESKE BANKER PÅ DØREN

AF GITTE SEHESTED-GROVE

Flere skrækscenarier springer i øjnene på formanden for Det Ethiske Råd, Erling Tiedemann, når samtalen drejes hen på kloninger. Men han er ikke et sekund i tvivl om, at vi om nogle år kommer til at høre om de første kloninger af homo sapiens

Det Ethiske Råd er imod kloning af mennesker, men Rådet delte sig i to, da man behandlede spørgsmålet om kloning af dyr - som er tilladt i Danmark, men f.eks. ikke i Italien, Holland og Norge.

“Nogen i Rådet mente, at udsigten til at kunne behandle mennesker ved hjælp af klonede dyr, der kan levere designede organer til mennesker, helliger dyrekloninger. Jeg var ikke enig og andre rådsmedlemmer med mig. For mig at se er der nemlig ingen tvivl om, hvad kloninger af dyr fører frem til, nemlig kloning af mennesker. Det kan nemt gå som med ægsortering¹: Man begynder at fravælge æg, der bærer kimen til meget alvorlige sygdomme, dernæst mindre alvorlige og endnu mindre alvorlige, for at ende med at ville forbedre på mennesket”, fastslår Erling Tiedemann, der ikke sætter spørgsmålstejn ved om, men hvornår f.eks. amerikanerne lancerer den første menneskekloning. I USA er kloninger af det reflekterende, skabende og talende tobenede væsen - homo sapiens - ikke forbudt.

Og hvorfor vil du gerne være med til at forhindre skabningen af det sygdomsfrie, smukke og intelligente menneske?

“Hov, er det overhovedet sandt, at det klonede menneske er det perfekte menneske?”, svarer den tidligere amtsborgmester for Venstre gennem 20 år i Vejle fra køkkenbordet i lejligheden på Vesterbrogade i København med sin velmodulerede stemme.

At problematisere glansbillederne

“Jeg vil mene, at der er meget god grund til at beundre det naturligt skabte menneske. Livet er jo helt fantastisk - sammenspillet mellem hjerte, lunger, nyrer, hjerne, blod og celler er så utrolig fint lavet og overstiger langt, hvad mennesker med deres store

¹ Ægsortering - her udtages eksempelvis 10 æg, hvoraf de otte “dårlige” smides ud og to udvælges. Her er vi i højere grad ude i en tingsliggørelsen end ved fosterdiagnostik (se note 3), mener Erling Tiedemann, der dog indrømmer, at det er svært at formidle den etiske forskel på ægsortering og fosterdiagnostik.

klamhuggerfingre er i stand til at frembringe, så jeg tror slet ikke på glansbilledet med, at det menneskelige system kan forbedres og gøres fuldkomment, for det er det allerede et langt stykke ad vejen! Det er en stor illusion, hvis nogen er på vej til at bringe os ud i en Dr. Strangelove verden, hvor vi til sidst risikerer at ødelægge det hele. Men her kommer Det Ethiske Råd faktisk ind i billedet! Ud over at skulle rådgive Folketinget, tage emner op vi synes er vigtige og stimulere en offentlig debat, skal vi nemlig også problematisere glansbillederne, herunder komme med analyser og vurderinger af, hvad "det gode liv" er! Jeg kunne også have lyst til at spørge, hvilke børn, der egentlig har voldt flest forældre flest problemer - de handicappede eller de børn, der ingenting er i vejen med..."

Vil gerne stoppe udviklingen

"Men spørger du mig, om jeg gerne vil stoppe udviklingen, så er svaret ja! Jeg vil gerne stoppe miljøbelastningen, hullet i ozonlaget, udviklingen af AIDS, at forskellen mellem rig og fattig vokser og vokser. Der har udviklet sig masser af gode ting, men jeg hylder ikke udviklingen som noget, man bare skal sige halleluja til - det kommer søreme an på, hvad det drejer sig om. Og de skrækscenarier vi kan tegne i horisonten er nødvendige, selv om vi ikke er enige i Etisk Råd om, hvordan scenarierne ser ud, eller hvor der skal trækkes grænser, så er vi enige om at beskrive dilemmaerne, udrede og analysere dem - uden at propagandere for bestemte livsholdninger."

Men hvad er det for nogle skrækscenarier I kredser om i forhold til genteknologi?

"Ja, et er som nævnt ægsorteringer. Ingen i Etisk Råd er uenige om, at sygdomsbehandling er godt, men at købe organer fra små børn, der er forsvundet fra gaden i Sydamerika er ikke acceptabelt. Hensigten helliger aldrig midlet! Men det første skrækscenarie er de uoverskuelige konsekvenser, der kan opstå i kølvandet på et indgreb i livsprocesserne - konsekvenser som man ikke kan styre. Hvis processerne er knyttet til kønscellerne - altså æg- og sædceller - så risikerer man at ændre på noget, der går videre til de næste generationer."

Dødfarligt at overskride artsgrænser

"Et andet skrækscenarie er xenotransplantation, dvs. at man fremstiller "transgene" dyr, og f.eks. "stiller" sådan på en gris' hjerte, at det minder mere om menneskets end grisens. Derved opnår man nemlig, at menneskekroppen ikke med det samme udstøder fremmedlegemet...det lyder jo herligt at kunne løse organproblemerne på den måde. Men det er altså temmelig problematisk at gå over artsgrænsen, som det hedder. For hvad betyder det for smitsomme sygdomme? Med AIDS har vi jo set et ubehageligt eksempel på en virus, der antages at være gået fra en abe til et menneske. Og man må med rette stille spørgsmålet, om man risikere at sætte en verdensomspændende epidemi i gang ved at bruge denne form for behandling...da jeg var barn og lærte at

spille skak, lærte jeg, at jeg altid skulle tænke mindst to træk frem, helst flere. Og det samme gælder her: Hvor stor en risiko kan man tillade sig at løbe - og på hvis vegne - for at løse et problem nu og her?"

Hvis mennesket bliver en ting

“Det tredje skrækscenarie er tingsliggørelsen af mennesket. Det enkelte menneske er jo unikt, uanset om det er fodboldtræner, politiker eller handicappet - hele vores demokrati hviler på princippet om det enkelte menneskes værdi. Men hvad sker der med menneskesynet, når vi begynder at se på os mennesker som en skrotbunke af løsdele, der kan sættes sammen på kryds og tværs og det unikke forsvinder? Går vores kultur op i limningen?"

Menneskesynet er vel en foranderlig størrelse - det er længe siden, at vi var jægere og samlere. Og i dag kan vi operere i hinanden via en skærm på flere tusind km afstand, spalte atomer osv. - den udvikling påvirker vel ganske naturligt vores syn på mennesket. Er det så provokerende i dette årtusind at sige, at ok - så er vi nået til, at mennesket er blevet til en justerbar ting...

“Ja, det synes jeg er meget provokerende!”, svarer formanden for Det Ethiske Råd, og hæver stemmen: “For gør vi det, så ender vi let med også at behandle hinanden som ting - så begynder nogen måske at sige, jamen lad os dog få lavet den etniske udrensning i Kosovo - så vi kan få ro i lejren. Man rydder jo op i ting - men man rydder altså ikke op i mennesker!

Tingsliggørelsen af mennesket er en meget farlig tankegang - jeg skal i alt fald ikke behandles som en ting. Når gamle hr. Jensen ligger på hospitalet og ikke har udsigt til at bidrage mere til nationalproduktet, jamen så er det så let at afskrive ham totalt, hvis han er gjort til en ting. Men han er da fuldtud lige så meget værd som før, han blev gammel og syg!"

Lovgivning skrider i uheldig retning

For Erling Tiedemann er der ikke noget alternativ til at tage moralsk stilling til de muligheder og perspektiver, udviklingen åbenbarer.

“Ellers bliver det markeds kræfterne og enkelte individer, der beslutter retning og tempo for udviklingen”, siger den forhenværende aktive Venstremand.

Han er dog ikke i tvivl om, at der en svær sag han og det øvrige etiske råd står med.

I udlandet gælder andre interesser og normer, og herhjemme går udviklingen heller ikke i “moralisk korrekt” retning. Lovgivningen er skredet mere og mere i en tingslig-

gørende retning; visse politikere taler om at tilbyde tripletests² til alle gravide med henblik på at frasortere ikke-kurante fostre. Og i mange år har alle gravide over 35 år fået tilbud om at få foretaget kromosomtests³ med henblik på at give moderen mulighed for lovligt at vælge abort, såfremt undersøgelserne afslører kromosomfejl. Nedtællingen til det perfekte menneske er forlængst begyndt.

² Triplettest er en blodprøve, der skal afsløre om tre bestemte proteiner er til stede. Er de det, bliver den gravide tilbudt en fostervandsundersøgelse, der kan ende i en provokeret abort. Testens relevans er dog meget omdiskuteret blandt læger.

³ De sidste fem år er der taget ca. 7.700 fostervands- og moderkageprøver, tallet er faldende. Muligvis fordi triplettesten vinder frem, muligvis fordi visse kvinder beslutter at tage risikoen for at føde et mongolbarn fremfor at løbe den risiko for at miste et sundt barn, som selve fostervandsundersøgelsen indebærer: hver gang der undersøges 100 sunde fostre, mister man det ene af dem.